

Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohiienko University  
G. S. Kostiuk Institute of Psychology of the National Academy  
of Educational Sciences of Ukraine

# **Problems of modern psychology**

**Collection of research papers of  
Kamianets-Podilskyi National  
Ivan Ohiienko University,  
G. S. Kostiuk Institute of Psychology  
of the National Academy of  
Educational Sciences of Ukraine**

**Issue 45**

Kamianets-Podilskyi  
«Aksioma»  
2019

DOI 10.32626/2227-6246.2019-45

UDC 378(082):159.9

P68

ICV 2013: 5.68

ICV 2014: 39.96

ICV 2015: 65.56

ICV 2016: 62.05

ICV 2017: 74.05

cejsh.icm.edu.pl

Google Scholar

CROSSREF (DOI)

ISSN 2227-6246 (Print)

ISSN 2663-6956 (Online)



OAJI

Research Bible

ERIH PLUS

WCOSJ

#### Reviewers:

**Z.P. Virna** – Dr. in Psychology, Professor, Dean of the Faculty of Psychology and Sociology, Lesia Ukrainka Eastern European National University, Lutsk, Ukraine;

**V.O. Moliako** – Academician of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Dr. in Psychology, Professor, G. S. Kostyuk Institute of Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine;

**Arkadiusz Marzec** – Professor, Dr. Hab., Jan Długosz University in Częstochowa, Republic of Poland.

*The publication is approved by the resolutions of the Scientific Boards of G. S. Kostyuk Institute of Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine (Minutes № 8 from 27.06.2019), Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohienko University (Minutes № 7 from 27.06.2019)*

#### International Editorial Board:

**S.D. Maksymenko**, Full Member of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Dr. in Psychology, Professor, Director of G. S. Kostyuk Institute of Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine (Editor-in-Chief), Kyiv, Ukraine; **A.M. Hrys**, Dr. in Psychology, Professor, G. S. Kostyuk Institute of Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine; **L.O. Kondratenko**, Dr. in Psychology, Senior Researcher, G. S. Kostyuk Institute of Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine; **O.M. Korniyaka**, Dr. in Psychology, Senior Researcher, G. S. Kostyuk Institute of Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine; **L.M. Lytvynchuk**, Dr. in Psychology, Senior Researcher, G. S. Kostyuk Institute of Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine; **T.O. Pirozhenko**, Dr. in Psychology, Professor, G. S. Kostyuk Institute of Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine; **L.Z. Serdiuk**, Dr. in Psychology, Professor, G. S. Kostyuk Institute of Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine; **L.A. Onufriieva**, Ph. D. in Psychology, Assistant Professor (Executive Editor), Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohienko University, Kamianets-Podilskyi, Ukraine; **N.V. Bakhmat**, Dr. in Pedagogy, Assistant Professor, Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohienko University, Kamianets-Podilskyi, Ukraine; **N.O. Mykhalchuk**, Dr. in Psychology, Professor, Rivne State University of Humanities, Rivne, Ukraine; **V.I. Shebanova**, Dr. in Psychology, Professor of the Department of Practical Psychology, Kherson, Ukraine; **I.V. Vashchenko**, Dr. in Psychology, Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine; **O.V. Drobot**, Dr. in Psychology, Professor at the Department of Pedagogy and Psychology of Vocational Education, National Aviation University, Kyiv, Ukraine; **V.Y. Lunov**, Ph. D. in Psychology, Assistant Professor, Bogomolets National Medical University, Kyiv, Ukraine; **I.O. Fourmanov**, Dr. in Psychology, Professor, Head of the Department of Psychology, Belarusian State University (Republic of Belarus); **Ewa Lodygowska**, Dr. in Social Sciences (in the Field of Psychology), the Department of Clinical Psychology and Psychoprophylaxis, Institute of Psychology, University of Szczecin (Republic of Poland); **Andrzej Szabaciuk**, Ph.D., Assistant Professor, Institute of Political Science and International Affairs, Rector Plenipotentiary for the Eastern-European University Network and Catholic Universities Networks, the John Paul II Catholic University of Lublin (Republic of Poland); **Magdalena Chęć**, Dr. in Social Sciences (in the Field of Psychology), the Department of Clinical Psychology and Psychoprophylaxis, Institute of Psychology, University of Szczecin (Republic of Poland); **Rodolfo Suárez Ortega**, Ph.D. in Psychology, Professor (Colombia); **Palit Manjushree**, Ph.D., Assistant Professor, O. P. Jindal Global University, Sonapat (India); **Helen Medvedskaya**, Ph.D. in Psychology, Assistant Professor, Brest State A.S. Pushkin University, Brest (Republic of Belarus).

#### **International Scientific Council:**

**Beata Piechota**, Ph.D., lecturer, Department of Pedagogy, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. S. Pigonia in Krosno (Republic of Poland); **Urszula Gruca-Miąsik**, Professor, Dr. Hab. in Social Sciences in the Field of Pedagogy, Institute of Pedagogy of Rzeszów University (Rzeszów, Republic of Poland); **Danuta Marzec**, Professor, Dr. Hab., Jan Długosz University in Częstochowa, (Republic of Poland); **Marek Paluch**, Associate Professor, Dr. Hab. in Humanities, Rzeszów University (Republic of Poland); **Beata Balohova**, Professor, Dr. Hab., Prasov University (Slovak Republic); **Alisa Petrasova**, Assistant Professor, Prasov University (Slovak Republic); **Alfred Pritz**, Professor, Dr. in Psychology and Pedagogy, Rector of Sigmund Freud University (Republic of Austria); **Anton Fabian**, Professor, Dr. Hab., Pavol Jozef Šafárik University in Kosice (Slovak Republic); **Juraj Stencl**, Dr. in Psychology, Assistant Professor, St. Elizabeth Higher School of Health Care and Social Work, Bratislava (Slovak Republic); **E.Z. Ivashkevych**, Doctor in Psychology, Assistant Professor, Professor of the Department of General Psychology and Psychological Diagnostics, Rivne State University of the Humanities (Ukraine); **V.I. Luhovyi**, the First Vice President of NAPS of Ukraine, Academician of NAPS of Ukraine, Dr. in Pedagogical Science, Professor (Ukraine); **N.I. Tavrovetska**, Ph.D. in Psychology, Assistant Professor, Head of the Department of Practical Psychology, Kherson State University (Ukraine); **T.S. Yatsenko**, Academician of NAPS of Ukraine, Dr. in Psychological Science, Professor (Ukraine).

**P68 Problems of Modern Psychology** : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohienko University, G. S. Kostiuik Institute of Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine / scientific editing by S. D. Maksymenko, L. A. Onufriieva. – Issue 45. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2019. – 476 p.

The collection of research papers is devoted to the scientific discussion of the most actual issues in contemporary psychology. It presents a wide range of scientific works by Ukrainian and foreign researchers. It presents an analysis of the issues, conditions, and difficulties of psychological development, age-related and individual differences in the development of an individual and psychology of education.

The target readership of the collection of research papers includes professional psychologists, graduate and postgraduate students, as well as everybody else who shows interest in the current state of psychology as a science.

**UDC 378(082):159.9**

*Certificate of state registration of the printed  
source of mass medium KB № 19651-9451 IIP of 30.01.2013*

*The collection of research papers was renewed in the List of specialized scientific editions of  
Ukraine in psychology. The Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine  
№ 261 of 06.03.2015.*

The collection of research papers «Problems of Modern Psychology» is indexed and listed in the international databases: INDEX COPERNICUS (IC) (from 2013), GOOGLE SCHOLAR (from 2013), CEJSH (THE CENTRAL EUROPEAN JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES) (from 2015), RESEARCH BIBLE (from 2016), ERIH PLUS (from 2016), OAJI (from 2016), WORLD CATALOGUE OF SCIENTIFIC JOURNALS (from 2018); CROSSREF (DOI) (from 2018).

<http://journals.uran.ua/index.php/2227-6246>  
[kpnu\\_lab\\_ps@ukr.net](mailto:kpnu_lab_ps@ukr.net)

© Authors of the papers, 2019  
© «Aksioma», publication, 2019

Кам'янець-Подільський національний університет  
імені Івана Огієнка  
Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України

# **Проблеми сучасної психології**

**Збірник наукових праць  
Кам'янець-Подільського  
національного університету  
імені Івана Огієнка,  
Інституту психології  
імені Г. С. Костюка НАПН України**

**Випуск 45**

Кам'янець-Подільський  
«Аксиома»  
2019

DOI 10.32626/2227-6246.2019-45

УДК 378(082):159.9

П68

ICV 2013: 5.68

ICV 2014: 39.96

ICV 2015: 65.56

ICV 2016: 62.05

ICV 2017: 74.05

ISSN 2227-6246 (Print)

ISSN 2663-6956 (Online)



Research Bible

ERIH PLUS

WCOSJ

cejsh.icm.edu.pl

Google Scholar

CROSSREF (DOI)

OAJI

#### Рецензенти:

**Ж.П. Вірна** – доктор психологічних наук, професор, декан факультету психології та соціології, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна;

**В.О. Моляко** – академік НАПН України, доктор психологічних наук, професор, Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, м. Київ, Україна;

**Аркадіуш Мажец** – професор, доктор габілітований, Академія імені Яна Длугоша в Ченстохові, Республіка Польща.

*Рекомендовано до друку рішеннями Вчених рад  
Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України*

*(протокол № 8 від 27.06.2019 р.),*

*Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*

*(протокол № 7 від 27.06.2019 р.)*

#### Міжнародна редакційна колегія:

**С.Д. Максименко**, дійсний член НАПН України, доктор психологічних наук, професор, директор Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України (головний редактор), Київ, Україна; **А.М. Грись**, доктор психологічних наук, професор, Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, Київ, Україна; **Л.О. Кондратенко**, доктор психологічних наук, старший науковий співробітник, Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, Київ, Україна; **О.М. Корніяка**, доктор психологічних наук, старший науковий співробітник, Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, Київ, Україна; **Л.М. Литвинчук**, доктор психологічних наук, старший науковий співробітник, Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, Київ, Україна; **Т.О. Піроженко**, доктор психологічних наук, професор, Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, Київ, Україна; **Л.З. Сердюк**, доктор психологічних наук, професор, Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, Київ, Україна; **Л.А. Оцифрієва**, кандидат психологічних наук, доцент (відповідальний редактор), Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Кам'янець-Подільський, Україна; **Н.В. Бахмат**, доктор педагогічних наук, доцент, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Кам'янець-Подільський, Україна; **Н.О. Михальчук**, доктор психологічних наук, професор, Рівненський державний гуманітарний університет, Рівне, Україна; **В.І. Шебанова**, доктор психологічних наук, професор кафедри практичної психології, Херсон, Україна; **І.В. Ващенко**, доктор психологічних наук, професор, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна; **О.В. Дробот**, доктор психологічних наук, професор кафедри педагогіки та психології професійної освіти, Національний авіаційний університет, Київ, Україна; **В.Є. Луньов**, кандидат психологічних наук, доцент, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця, Київ, Україна; **І.О. Фурманов**, доктор психологічних наук, професор, Білоруський державний університет (Республіка Білорусь); **Ева Лодиговська**, доктор соціальних наук (у галузі психології), кафедра клінічної психології і психопрофілактики, Інститут психології, Щецинський Університет (Республіка Польща); **Андрей Шабацик**, доктор філософії, доцент, Інститут політології та міжнародних зв'язків, уповноважений ректора Мережі Східноєвропейського університету та мереж католицьких університетів, Католицький університет Любліна імені Іоанна Павла II (Республіка Польща); **Магдалена Хенч**, доктор соціальних наук (у галузі психології), кафедра клінічної психології і психопрофілактики, Інститут психології, Щецинський Університет (Республіка Польща); **Радольфо Суарес Ортега**, доктор філософії в психології, професор (Колумбія); **Паліт Менджурі**, доктор філософії, Всесвітній університет імені О. П. Джидада, Соненат (Індія); **Олена Медведська**, кандидат психологічних наук, доцент, Брестський державний університет імені О. С. Пушкіна (Республіка Білорусь).

### Міжнародна наукова рада:

**Беата Пехота**, доктор педагогічних наук, кафедра педагогіки, Державна Вища школа заводова ім. С. Пігонія у м. Кросно (Республіка Польща); **Уршуля Груца-Мьонсік**, професор, доктор габілітований суспільних наук у галузі педагогіки, Інститут педагогіки Жешівського Університету (м. Жешів, Республіка Польща); **Данута Мажец**, професор, доктор габілітований, Академія імені Яна Длугоша в Ченстохові (Республіка Польща); **Марек Паллох**, професор надзвичайний, доктор габілітований гуманітарних наук, Жешівський університет (Республіка Польща); **Беата Балогова**, професор, доктор габілітований, Пряшівський університет (Словацька Республіка); **Аліса Петрасова**, доцент, Пряшівський університет (Словацька Республіка); **Альфред Прітц**, професор, доктор з психології та педагогіки, ректор університету імені Зігмунда Фрейда (Австрійська Республіка); **Антон Фабіан**, професор, доктор габілітований, Університет Павла Йозефа Шафарика в Кошицях (Словацька Республіка); **Юрай Штенцл**, доктор наук, доцент, Вища школа охорони здоров'я та соціальної роботи св. Єлизавети, м. Братислава (Словацька Республіка); **Е.З. Івашкевич**, доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, Рівненський державний гуманітарний університет (Україна); **В.І. Луговий**, перший віце-президент НАПН України, академік НАПН України, доктор педагогічних наук, професор (Україна); **Н.І. Тавровецька**, кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри практичної психології, Херсонський державний університет (Україна); **Т.С. Яценко**, академік НАПН України, доктор психологічних наук, професор (Україна).

**П68 Проблеми сучасної психології** : Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України / за наук. ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. – Вип. 45. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2019. – 476 с.

У збірнику наукових праць висвітлено найбільш актуальні проблеми сучасної психології, представлено широкий спектр наукових розробок вітчизняних і закордонних дослідників. Здійснено аналіз проблем, умов і труднощів психічного розвитку, вікових та індивідуальних особливостей становлення особистості й психології навчання.

Збірник наукових праць адресовано професійним психологам, докторантам і аспірантам, усім тим, хто цікавиться сучасним станом розвитку психологічної науки.

**УДК 378(082):159.9**

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія КВ № 19651-9451 ПР від 30.01.2013 р.*

*Збірник поновлено у Переліку наукових фахових видань України з психології. Наказ Міністерства освіти і науки України за № 261 від 06.03.2015 року*

Збірник наукових праць «Проблеми сучасної психології» проіндексовано у міжнародних наукометричних базах: INDEX COPERNICUS (IC) (з 2013 р.), GOOGLE SCHOLAR (з 2013 р.), CEJSH (THE CENTRAL EUROPEAN JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES) (з 2015 р.), RESEARCH BIBLE (з 2016 р.), ERIH PLUS (з 2016 р.), OAJI (з 2016 р.), WORLD CATALOGUE OF SCIENTIFIC JOURNALS (з 2018 р.); CROSSREF (DOI) (з 2018 р.).